

Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriui
Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius
El. p.: savivaldybe@vilnius.lt

Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos
Šnipiškių g.3, LT-09309 Vilnius
El. p.: centras@kpd.lt

Kopijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Gedimino pr. 11, Vilnius
El. p.: LRVkanceliarija@lrvt.lt

Nacionalinei žemės tarnybai prie Aplinkos ministerijos
Gedimino pr. 19, LT-01103 Vilnius
El. p.: nzt@nzt.lt

PRAŠYMAS
2024-10-11 Nr. 375

VšĮ „Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondas“ (toliau – GVF) 2020-09-15 d. prašymu Nr. 259 kreipėsi į Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktorių dėl žemės sklypo/sklypų Žydų g. 5, Vilniuje ir Žydų g. 7, Vilniuje formavimo projekto rengimo organizavimo. Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriui patvirtinus žemės sklypų formavimo pertvarkymo projektą, buvo suformuotas ir įregistruotas žemės sklypas Žydų g. 5, Vilniaus m. (k.nr. 0101/0057:269).

2024-09-23 d. Vilniaus m. savivaldybėje vyko pasitarimas Vilniaus Didžiosios sinagogos (Žydų g. 5, Vilniuje) projektinių pasiūlymų parengimo klausimu, kuriame dalyvavo Vilniaus m. savivaldybės administracijos darbuotojai, GVF darbuotojai bei priešprojektinius pasiūlymus (toliau – PPP) rengiantys UAB “Senojo miesto architektai” architektai. Pasitarimo metu buvo konstatuota, kad Vilniaus Didžiosios sinagogos projektavimo klausimas užstrigęs dėl žemės: GVF norėtų išsinuomoti šią valstybinę žemę, bet matininkai negali parengti žemės sklypo dalių priskyrimo prie pastatų plano, kadangi sklype stovi pastatas darželis – pradinė mokykla Vokiečių g. 13A u.nr. 1094-4017-5011 (pastatytas pagal tipinį projektą 1964 m.) ir kiti inžineriniai kiemo statiniai u.nr. 1094-4017-5022, nuosavybės teise valdomi Vilniaus miesto savivaldybės, o GVF nuosavybės teise valdomų pastatų – Vilniaus Didžiosios sinagogos Žydų g. 5 u.nr. 4400-5361-3922 (fiziškai pažeistas, statybos metai 1633 m.) ir Mikvių pastato Žydų g. 7 u.nr. 4400-5361-3922 (fiziškai

pažeistas, statybos metai 1823 m.) registruotos požeminės dalys tęsiasi po vaikų darželio pastatu Vokiečių g. 13A. Sklype stovi ir pastatas transformatorinė Vokiečių g. 13B, u.nr. 1098-9019-3018 (statytas 1989 m.), nuosavybės teise valdomas AB „Energijos skirstymo operatoriaus“.

Susitikimo metu Vilniaus m. savivaldybės administracijos darbuotojai paaiškino, jog sudaryti su GVF valstybinės žemės nuomos sutarties nėra galimybių dėl įregistruotos dabartinės žemės sklypo paskirties, kuri yra „konservacinė“ (LR Vyriausybės nutarime Nr. 260 „Dėl kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos taisyklių patvirtinimo“ yra nustatyta tvarka nuomoti tik „kitos“ paskirties valstybinės žemės sklypus); nes nėra tokio teisės akto, kuris reglamentuotų, kaip išnuomoti „konservacinės“ žemės paskirties sklypus. Žemės sklypo Žydų g. 5 paskirtis galėtų būti keičiama Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu, tam būtina gauti Kultūros paveldo departamento pritarimą. Kultūros paveldo departamentas derindamas žemės sklypų formavimo pertvarkymo projektą ir sklypo matavimų planą, greičiausiai nebuvo informuotas apie tai, kad „konservacinė“ žemės paskirtis užkerta kelią valstybinės žemės patikėtiniui išnuomoti žemę GVF.

Teisės aktai numato galimybę keisti pagrindinę konservacinę žemės naudojimo paskirtį pagal galiojančio Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius (TPDR reg. Nr. T00086338) ir pagal Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą <“kuomet būtini veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti, racionaliai naudoti ir atkurti pažeistą kraštovaizdį, išsaugoti pavienes ar teritorinius kompleksus sudarančias gamtos vertybes ir (ar) nekilnojamas kultūros vertybes, pritaikyti saugomas teritorijas ar jų dalis pažintiniam turizmui>”.

Atkreiptinas dėmesys, jog 2022-05-25 d. tarp Vilniaus miesto savivaldybės, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės bei GVF pasirašytame „VILNIAUS DIDŽIOSIOS SINAGOGOS ĮAMŽINIMO IR JOS APLINKOS SUTVARKYMO MEMORANDUME DĖL VEIKSMŲ PLANO“ (toliau – Memorandumas), nurodyta, jog „siektinas tikslas yra Vilniaus Didžiosios sinagogos ir jos komplekso teritorijoje suformuoti Vilniaus Didžiosios sinagogos memorialinį skverą, į kurį įeitų Žydų bendruomenės centras ir kuris atitiktų Vilniaus žydų poreikius bei atliktų plačiosios visuomenės švietėjišką funkciją pasakoti apie Didžiąją sinagogą ir jos istoriją.“

GVF nuomone, Memorandumas pabrėžia visuomenei svarbaus komplekso sukūrimą adresu Žydų g. 5, kuriame susijungia Vilniaus žydų tapatybės istorinės, religinės, mokslo pažinimo, architektūrinės, kultūrinės vertės. Dabartinis sklypo naudojimas bei Vokiečių g. 13A pastato patalpų

trumpalaikės nuomos, neatitinka vietos išskirtinės vertės ir užsienio valstybėms reikšmingo Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo statuso. Buvęs vaikų darželis – pradinė mokykla neatitinka senamiesčio urbanistinės struktūros, yra svetimas tūriu ir architektūrine raiška: silikatinių plytų, sutapdintu stogu statinys, kurio neturėtų būti UNESCO įrašyto į Pasaulinio paveldo sąrašą Vilniaus senamiesčio u.o.k. 16073 – kultūros paminklo teritorijoje.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme (toliau NKVA įstatymas) p. <“9. *Konservacinė (saugojimo) paskirtis – teisės aktų nustatyta tvarka įteisinta saugomo objekto, objekto teritorijos ar vietovės sklypų naudojimo paskirtis, kai naudojimo tikslas yra išsaugoti tokio sklypo ar daikto vertingąsias savybes, naudojant arba pritaikant naudoti juos pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu (paskirtimi), kuris užtikrintų tinkamą priežiūrą ir atskleistų vertingąsias savybes*>“.

Įvertinus Memorandomo tikslus, GVF nesiekia atkurti Vilniaus Didžiosios sinagogos ir Mikvių pastatų pagal NKVA įstatyme nustatytą atkūrimo sąvoką ir nesiekama naudoti žemės sklypo Žydu g. 5 pirmine ar istoriškai susiklosčiusia paskirtimi, kadangi šiandienos poreikiai - Žydu bendruomenės centro sukūrimas, Didžiosios sinagogos memorialinio skveras įrengimas ir istorinių pastatų autentiškų fragmentų uždengimas, eksponavimas, - suponuoja kitos paskirties pastatų grupės - kultūros ir/ ar administracinių pastatų statybą.

Pažymėtina, kad Pasaulinio garso žydu kilmės (litvakas) architektas Massimiliano Fuksas sutiko padėti GVF su Vilniaus Didžiosios sinagogos įamžinimu, ir jau yra rengiama koncepcija pagal taikomųjų archeologinių tyrimų išvadas (archeologas Jonas Seligmanas ir VšĮ “Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos” 2011-2024 m.) ir istorinės medžiagos apibendrinimą (James Ferguson, 2024 m.). Istorikų, archeologų, architektų nuomone, būtina vadovautis tarptautiniais kultūros paveldo konservavimo, restauravimo dokumentais ir chartijomis, kuriuose akcentuojamas <“*santykis su tradicine aplinka, kompozicinė pusiausvyra, paminklo ir supančios aplinkos santykis*>” (Venecijos chartija, 1964 m.).

GVF išsinagrinėjo analogiškos reikšmės objektų įamžinimo ir pritaikymo kultūrinei, turistinei paskirčiai tarptautines realizacijas, ir motyvuotai priėmė sprendimą, tęsti bendradarbiavimą su Studio FUKSAS kūrėjais. Artimiausiu metu tikimės tiek Lietuvos, tiek Pasaulinei visuomenei pristatyti Vilniaus Didžiosios sinagogos memorialinio skvero ir Žydu bendruomenės centro viziją.

GVF, įgyvendindamas Memorandumą, 2022-08-01 raštu Nr. 311 informavo Vilniaus miesto savivaldybę, jog nusprendė pasirinkti Memorandumo veiklos 2 punkte nurodomą veiklą ir prašė Vilniaus miesto savivaldybę nugriauti Vokiečių g. 13A mokslo paskirties pastatą (bendras plotas 947.19 kv. m.), kuris stovi ant Vilniaus Didžiosios sinagogos Žydų g. 5 u.nr. 4400-5361-3922 ir Mikvių pastato Žydų g. 7 u.nr. 4400-5361-3922 pastatų.

GVF įsitikinimu, Vilniaus Didžiosios sinagogos įamžinimo procesas stringa dėl atsakingų institucijų neveiksnumo ir nesusikalbėjimo, tad būtina kuo skubiau pašalinti paminėtas dirbtinas kliūtis, trukdančias vykdyti Memorandumo tikslus: tęsti papildomus archeologinius tyrimus pagal NKVA įstatymą ir Paveldo tvarkybos reglamentą 2.13.01:2022 „Archeologinio kultūros paveldo tvarkyba“ bei projektinių pasiūlymų parengimo darbus pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymą.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes ir teisinio reguliavimo trūkumą konservacinės paskirties žemės nuomai, GVF Vilniaus miesto savivaldybės administracijos **prašo:**

1. Inicijuoti valstybinės žemės sklypo adresu Žydų g. 5, Vilniuje, šiuo metu esančios pagrindinės naudojimo paskirties „konservacinės“ pakeitimą į „kitos“ paskirties žemę, nustatant žemės sklypo naudojimo būdą - *visuomeninės paskirties teritorijos*.

2. Nugriauti darželio - pradinės mokyklos pastatą ir kiemo statinius pastatytus 1964 m., esančius adresu Vokiečių g. 13A, Vilniaus m.,

3. Pašalinti medžius sklypo vakarinėje, šiaurinėje ir pietinėje dalyje augančius ant Vilniaus Didžioji sinagogos Žydų g. 5 u.nr. 4400-5361-3922 ir Mikvių pastato Žydų g. 7 u.nr. 4400-5361-3922 ir buvusio vidinio pėsčiųjų praėjimo per sklypą vietose.

4. Išnuomoti GVF žemės sklypo dalį, priskiriamą Vilniaus Didžioji sinagogos Žydų g. 5 u.nr. 4400-5361-3922 ir Mikvių pastatui Žydų g. 7 u.nr. 4400-5361-3922 pagal nekilnojamojo daikto kadastro duomenų bylą, kuriame nužymėtas požemyje esančių pastatų dalių kontūras (2019-08-01 VĮ „Registrų centras“).

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos **prašome:**

Pateikti sutikimą Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriui dėl valstybinės žemės sklypo adresu Žydų g. 5, Vilniuje, pagrindinės naudojimo paskirties „konservacinės“ pakeitimo į „kitos“ paskirties žemę, nustatant žemės sklypo naudojimo būdą - *visuomeninės paskirties teritorijos*”.

PRIDEDAMA:

- 1) Vilniaus Didžiosios sinagogos įamžinimo priešprojektinių pasiūlymų (pdf failas)
- 2) Istorinių tyrimų medžiagos apibendrinimas (pdf failas),
- 3) Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų planas (1 lapas).
- 4) <https://vilnius.lt/lt/2022/05/26/memorandumu-itvirtintas-vilniaus-didziosios-sinagogos-iamzinimas-ir-aplinkos-sutvarkymas/>